

Répás Zsuzsanna
nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár beszéde

A CSUROGIAK LÁGERBE HURCOLÁSÁNAK EMLÉKNAPJÁN

A beszéd Szegeden, 2011. január 23-án hangzott el.

**Tisztelt Hölgyeim és Uraim,
Kedves Barátaim!**

Jan Assmann kiváló történész szerint: „Nemzetek pusztulását soha nem fizikai sorvadás, hanem mindig kulturális, kollektív felejtés idézi elő.” Szépen egybecseng ez a gondolat a Szentírás imperatívuszával, mely Mózes első könyvétől kezdve a Jelenések könyvéig újra és újra figyelmeztet rá, hogy emlékezzünk vissza a régmúlt eseményeire, s benne különösképp az Úr cselekedeteire, melyeket a választottakért, azaz értünk tett. Ebben segít bennünket a mai gyászünnepe, a vajdasági népirtás 66. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezés is. Hogy néhány pillanatra megálljunk, megpihenjünk, számba vegyük a tovatűnt időt – benne sikereinket és kudarcainkat –, s hogy megtervezzük a jövőndőt.

Miért olyan fontos az emlékezés? Mert vannak, vagy pontosabban történtek a múltunkban szakadások. Méltó és szükséges törekvés ezeket – amennyire csak lehetséges – legalább utólag rendbe tenni, megfoltozni. Ezért kell időről időre szembenéznünk a régmúlt, vagy a közelmúlt árnyaival. S fel kell idéznünk együtt, mi is történt 1944-45-ben Csurogon, Zsablyán, Szabadkán, vagy 1942 januárjában Újvidéken... Tisztázzuk, s mondjuk ki, amit akkor vagy utána még évekig, évtizedekig

nem volt szabad. Titkolni kellett. Ha meg lehet tenni a saját életünkkel, miért ne lehetne több tízezer áldozat és százezernyi hozzátartozó nevében?

Mi is történt 1944 őszén és telén? A Vörös-hadsereggel érkező partizánok nem háborús bűnösöket kerestek. Etnikai hovatartozás alapján bántalmazták és irtották a magyarokat, németeket Bácskában, Bánátban, Baranyában, sőt még Muravidéken is. Megmagyarázhatatlan tetteiket a fasizmus elleni ideológiai harc álarca mögé bújtatták. A magyarellenes genocídiumot az 1942-ben történt, hideg napokként elhíresült vajdasági razziáért való bosszúval magyarálták. 1942 telén magyar honvédek és csendőrök egy csoportja 3-4 ezer szerb és zsidó embert mészárolt le. Ne feledjük, hogy őket Magyarország még a háború alatt felelősségre vonta.

Eljött az idő, hogy kimondjuk az igazságot: 1944 őszén és telén a Vajdaságban nem háborús bűnösök törvényes felelősségre vonása zajlott. Hanem ártatlan civil lakosok tízezeinek megkínzása, internáló táborokba gyűjtése, és legyilkolása. Erre a súlyos történelmi hagyatéokra emlékezzünk ma. Ez az elmúlt évtizedekben elhallgatott és letagadott tragédia hosszú évtizedeken át feltáratlan maradt. Tömeges gyilkosság, vadállati kegyetlen-

séggel elkövetett kínzások, az emberi méltóság sárba tiprása, melyet magyarok tízezrei szenvedtek el. Olyan dolgok ezek, amelyeknek egyszerűen nem szabadott volna soha megtörténnie. A holtak tömegsíroiban, jel-telenül hevernek sok helyen ma is. Évtizedeken át emlékezni sem szabadott rájuk.

Az 1944-45-ben legyilkolt magyarok, németek, horvátok vére a mi vérünkkel egy, akárcsak az Újvidéken és másutt megölt szerb és zsidó áldozatok vére. S ez a sok ártatlanul kiontott vér az Égre kiált. Fel kell kutatni, és méltó emlékjelekkel ékesíteni a sírokat. Minden ártatlan áldozatot rehabilitálnunk kell, megadva számukra az illő tiszteletet. Elismerés illeti a tanúságtevőket és a kutatókat, többek közt Mezei Zsuzsannát, Teleki Juliát, Matuska Mártont, Forró Lajost és Csorba Bélát, akik ápolják, és ébren tartják e szörnyű tragédia áldozatainak emlékét.

Miért van szükség a tények feltárására, áldozataink számba vételére? Mert az emberi szív vágyik az igazság megismerésére és kimondására. A csuvasok, egy a magyarokkal rokon bolgár-török nép tagjai úgy vélik: „Az igazság perzselőbb, mint a tűz, jobban kiárad, mint a folyók, élesebb minden kétélű kardnál. Nem fogja a rozsda, a föld el nem takarja, hosszú századok meg nem javítják. Igaz szó nélkül széthullik a nép.”

Szükség van tehát arra, hogy szerb és magyar történészek, politikusok hivatalosan is kimondják, ártatlanul meghurcolt és törvénytelenül legyilkolt áldozatok fekszenek ezekben a jelöletlen tömegsíroiban. És ahogyan egyenlők az élők, úgy egyenlők a halottak is. A megemlékezés koszorúja ugyanúgy megilleti az 1944-45-ös magyar áldozatokat, mint a hideg

napok szerb, zsidó, cigány, vagy más nemzetiségű áldozatait.

Az egyik állam bocsánatkérését ki kell egészítse a másik állam bocsánatkérése. A bűnök kölcsönös, őszinte elismerése, és az áldozatok elgyászolása vezethet el egyedül a megbékéléshez, s nyithat igazi távlatot egy nyílt, reményteli együttműködéshez. A megbékélést tehát meg kell előznie a széleskörű kutató munka, a tények feltárása, az áldozatok neveinek, nyughelyeinek azonosítása, az emlékezés nyugalmanak biztosítása. Ahogyan a megbocsátást pedig bocsánatkérésnek kell megelőznie.

Kívánatos volna a délvidéki magyar áldozatok tízezeinek rehabilitálása és kárpótlása. A fájó múlt feltárása segíteni fog abban is, hogy soha többé ne történhessen meg hasonló tragédia. Ezért is kell végképp a hátunk mögött hagyni az utókort nyomasztó, megáldozó szegényt, mely az áldozatokat háborús bűnösöknek hazudta.

Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!

Bizakodva várjuk a szerb-magyar történész bizottság tényfeltáró munkájának eredményeit. Bízunk benne, hogy immár tételesen bizonyítható lesz, hogy a kollektív bűnös-ként elvesztett áldozataink jószerivel mind ártatlanok voltak. Kinek is ártottak volna a kukoricásba kivonuló diákok, akiket a felsza-

badulást váró, velük együtt mártírhalált halt tanárnőjük vezetett, kinek ártottak a törőmunkások, az irodalomkedvelő újságírók, magyar falvak ifjú földmunkásai, napszámosai, iparoslegényei, kit bántott Hadikliget menekülő székely népe, vagy a csurogi kisgyermek?

Legalább harminc, név szerint ismert magyar, illet-

ve magyar híveknek szolgáló papi személy is vérét ontotta értünk, magyarokért a Délvidéken Körösztyos Krizosztom atya mellett például Pélmonostoron Klein Tivadar katolikus plébános. Ugyancsak életét adta híveiért Faragó Ferenc hercegszőlősi református esperes. Említhetjük Plank Ferenc sziváci plébánost, vagy a horgosi Virág István nyolcvanhárom éves apátplébánost, s a vele szomszédos Tóthfaluban szolgáló Szabó Dénest, meg a Csurogon mártírrá lett Dupp Bálintot. Papjaink mártírságát is tudatosítani kell a ma élő nemzedékben, hogy helyreálljon a magyarság lelki egészsége.

Tárja fel a történész bizottság azoknak a szerb hősöknek is a nevét, akik magyar honfitársaik életét mentették, mint Nagyfény

községben Kolár, vagy Bezdánban Negota. Ismerje meg a nagyvilág az igaz emberek történeteit is. Hisz a magyarok közül is sokan közbeléptek '42-ben szerb testvéreink életének megóvásáért, pl. Kis István Nagyfényben, vagy Fehér Mihály Temerinben.

Bízunk benne, hogy együtt végre rendezhetjük közös dolgainkat, s ezáltal új korszakot kezdhetünk. Reméljük, hamarosan felépülhet az áldozatok emlékhelye is. Új szemléltre van szükség, melyben sem a brutalitásnak, sem a kollektív számonkéréseknek nincs helye. Helye van viszont a békés egymás mellett élésnek, egymás meghallgatásának, a zavartalan emlékezésnek, és a közös jövőendő összefogással történő munkálásának. Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Telekí Júlia a 2011. január 23-i szegedi megemlékezésen

A csurogi dögtemető környezete